

Ποιά ἡ σημασία τοῦ Ἀντιδώρου στὴ λειτουργικὴ μας ζωή;*

Ἐπειδὴ κατὰ καιροὺς πολλὰ καὶ διάφορα διαπιστώνουμε ὅλοι ὅσοι εἴμαστε μὲ τὴ χάρη τοῦ Θεοῦ ποιμένες τοῦ λογικοῦ ποιμνίου σχετικὰ μὲ τὴ χρῆση καὶ τὴ σημασία τοῦ Ἀντιδώρου, ἐπιθυμῶ νὰ χαράξω λίγες γραμμὲς μὲ βάση τὴν Ἱερὰ Παράδοσή μας.

* * *

Καταρχήν, τὸ Ἀντίδωρο εἶναι εὐλογημένος ἄρτος.

Κατὰ τὴν ὥρα ποὺ γίνεται ἡ Ἀκολουθία τῆς Προσκομιδῆς προσφέρονται ἄρτοι, πρόσφορα, συνήθως 3 ἢ 5 γιὰ νὰ ἐξαχθοῦν τα ἐξῆς: **πρῶτα** ὁ ἄμνος ποὺ συμβολίζει καὶ τυποῖ τὸ σῶμα τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ· **δεύτερον** ἡ τριγωνικὴ μερίδα τῆς Θεοτόκου· **τρίτον** οἱ μερίδες τῶν 9 Ταγμάτων, δηλαδὴ πάντων καὶ πασῶν τῶν Ἁγίων τῆς Ἐκκλησίας μας· **τέταρτον** ἡ μερίδα τοῦ οἰκείου μας ἐπισκόπου (Ἀρχιεπισκόπου ἢ Μητροπολίτου γιὰ τὰ ἐν Ἑλλάδι δεδομένα)· καὶ τέλος **μερίδες** τῶν ζώντων καὶ κεκοιμημένων, τῆς θριαμβεύουσας καὶ τῆς στρατευομένης Ἐκκλησίας.

Τὰ ὑπόλοιπα τῶν ἄρτων αὐτῶν (δηλ. τῶν προσφῶρων) χρησιμοποιοῦνται γιὰ τὸ Ἀντίδωρο.

Καὶ φυσικὰ τὸ μέγεθος τῶν Ἀντιδώρων δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι ιδιαίτερα μεγάλο καὶ ἱκανῶς χορταστικὸ (sic), ἀλλὰ τέτοιο ποὺ νὰ ἐπαρκεῖ, ὥστε νὰ διανέμεται σὲ ὅσους δὲν μετέλαβαν τῶν Ἀχράντων Μυστηρίων, οἱ ὁποῖοι σύμφωνα μὲ τὸν ἅγιο Συμεὼν Θεσσαλονίκης «οἱ πάντες ἐκεῖνου (ἐνν. τοῦ Σώ-

ματος καὶ Αἵματος Χριστοῦ, δηλ. τοῦ Δώρου) μὴ ἴκανοὶ μετασχεῖν τοῦτο δίδεται (δηλ. τὸ Ἄντιδώρον) ἀντ' ἐκείνου» (P.G. 155, 301 D), ποῦ εἶναι καὶ τὸ Κύριο «Δῶρον» τῆς Ἐκκλησίας.

Ἡ μετοχή, ὅμως, στὸν ἁγιασμὸ τοῦ Θεοῦ ἔρχεται σὲ κάθε ἄνθρωπο διὰ τῶν αἰσθητῶν. **Ὁ** ἄνθρωπος μὲ ἄλλα λόγια ἀνάγεται στὰ θεϊκὰ διὰ τῶν αἰσθητῶν.

Γιὰ τὸν λόγο αὐτὸ καὶ τὸ Ἄντιδώρο ποῦ εἶναι μετοχὴ ἁγιασμοῦ Θεοῦ γίνεται δι' αὐτοῦ τοῦ αἰσθητοῦ ἄρτου.

Σχετικὰ ὁ ἅγιος Συμεὼν Ἀρχιεπίσκοπος Θεσσαλονίκης θὰ πεῖ: **«Ἐ**πει δὲ καὶ δι' αἰσθητῶν τινῶν ὡς σῶμα περικειμένους τὸν ἁγιασμόν ἔδει λαβεῖν, διὰ τοῦ ἀντιδώρου γίνεται» (P.G. 155, 745 D).

* * *

Ῥωστόσο ἡ Ἐκκλησία μας, καίτοι μπορεῖ ἀνάξιοι οἱ πιστοὶ νὰ μὴ λαμβάνουν τὸ «Δῶρον», δὲν θέλει κανεὶς νὰ φύγει ἀπ' αὐτὴν χωρὶς νὰ δώσει *κάτι* στὸν καθένα. **Αὐτὸ** τὸ *κάτι* εἶναι τὸ Ἄντιδώρο. **Εἶναι** θὰ λέγαμε μιὰ πράξη ἀγάπης καὶ φιλανθρωπίας γιὰ τοὺς ἀναξίους τῆς μετοχῆς.

Καὶ μπορεῖ μὲν τὸ Ἄντιδώρο νὰ μὴ εἶναι τὸ ἴδιο Σῶμα Χριστοῦ, ὅμως εἶναι ἄρτος «ἡγιασμένος» γιὰτὶ σφραγίσθηκε ὁ ἄρτος μὲ τὴ λόγχη καὶ δέχθηκε ἀπὸ τὸν λειτουργοῦντα καὶ προσκομίζοντα κληρικὸ τὰ ἅγια λόγια.

Σχετικῶς ὁ ἅγιος Συμεὼν Θεσσαλονίκης ἀναφέρει: **«Ἐ**πει καὶ ἡγιασμένος ἐστὶ καὶ οὗτος ἄρτος, σφραγιζόμενός τε τῇ λόγχη, καὶ ἱερὰ δεχόμενος ῥήματα» (P.G. 155, 304 A).

Ὁ Μέγας Ἁγιασμὸς ἔρχεται στὸν πιστὸ μὲ τὴ μετοχὴ στὰ Ἄχραντα Μυστήρια. **Ὁ**μως, ἕνας ἔστω καὶ μικρὸς ἁγιασμὸς ἔρχεται καὶ ἀπὸ τὸ Ἄντιδώρο. **Π**ρόκειται περὶ «δωρεᾶς θείας πάροχον» (P.G. 155, 304 A).

Γιὰ τὸ λόγο αὐτὸ ἐμεῖς οἱ ποιμένες πρέπει νὰ μάθουμε στοὺς πιστοὺς μας, ὅτι τὸ Ἄντιδώρο δὲν εἶναι γιὰ «πρωινὴ δόση» τύπου τροφῆς-γεύματος χορταστικοῦ (sic), ἀλλὰ μετοχὴ εὐλογίας καὶ ἁγιασμοῦ. **Κ**ὶ ἕνα ψίχουλο νὰ μεταλάβει ὁ πιστὸς ἀπὸ τὸ Ἄντιδώρο, ἀγιάζεται.

Ἄκοῦμε ἀκόμη ὅτι οἱ πιστοὶ μας ζητοῦν πολλὰ Ἄντιδώρα γιὰ ὀλόκληρη τὴν ἐβδομάδα. **Κ**αλὴ κι εὐλαβικὴ ἢ συνήθεια.

Ὁμως τὸ Ἄντιδώρον εἶναι ἀντὶ τῆς μετοχῆς τῶν Ἄχράντων

Μυστηρίων στὴ συγκεκριμένη ἡμέρα, χρόνο καὶ τόπο τελέσεως τῆς Θείας Εὐχαριστίας.

Μαζὶ μὲ τὸν Ἐκκλησιασμό ἔρχεται ἢ τὸ Δῶρο ἢ τὸ Ἄντιδωρον. Ἐκτὸς τοῦ Ἐκκλησιασμοῦ ποιά ἢ θέση του;

* * *

Ἀκόμη συνηθίζεται πολλοὶ κληρικοί, ἐξ αἰτίας παλαιότερων συνηθειῶν ἀπὸ προκατόχους κληρικούς, νὰ μοιράζουσι «**ὕψωματα**».

Τὸ ὕψωμα κατ' ἀκρίβειαν τῆς λέξεως εἶναι ὅ,τι ὑψώνεται ἀπὸ τοὺς ἄρτους στὴν Ἁγία Πρόθεση καὶ προσκομίζεται.

Ὅμως κάθε εὐλαβῆς πιστὴ κυρία ἢ κύριος ποὺ παρασκευάζει μὲ ζῆλο καὶ ζέουσα εὐσέβεια τὸ πρόσφορο, ζητᾷ ἀπὸ τὸ δικό της πρόσφορο **ὕψωμα**.

Τότε συμβαίνουν δύο τινά. **Ἡ** ἀπὸ τὸ συγκεκριμένο πρόσφορο ἐξάγεται ἢ προσκομιδὴ, κάτι ἀπὸ τὰ προαναφερθέντα, ἢ ὑψώνονται ὅλα τὰ πρόσφορα στὴν Πρόθεση καὶ ἐξ αὐτῶν ἐξάγονται αὐτὰ τὰ ἰδιαίτερα! (sic) **Ἄντιδωρα**, τὰ λεγόμενα «**ὕψωματα**» καὶ μάλιστα τυλιγμένα σὲ χαρτὶ ἢ ἀσημόχαρτο.

Φυσικὰ αὐτὴ ἢ συνήθεια, ὅπως καὶ πολλὰς ἄλλες τῆς λατρευτικῆς μας ζωῆς δὲν ξεκόβονται μὲ τὴ μέθοδο «τῆς μαχαίρας».

Ἄλλωστε καὶ σ' αὐτὴν τὴν πράξιν τῆς ποιμαίνουσας Ἐκκλησίας κρύβεται κάτι πρὸ βαθύ. **Αὐτὸ** εἶναι ἡ εὐλαβικὴ ἐνασχόληση τῶν πιστῶν μας μὲ τὰ ἅγια πράγματα τῆς Ἐκκλησίας μας.

Δικαιολογώντας αὐτὴ τὴν εὐλαβικὴ διανομὴ τοῦ «**ὕψωματος**», ὁ ποιμένας δημιουργεῖ ἄμιλλα πνευματικοῦ χαρακτῆρα στοὺς πιστοὺς του, τοὺς μαθαίνει τὸ ἱερὸ ἐργόχειρο τῆς προετοιμασίας τοῦ προσφόρου καὶ τοὺς ὀδηγεῖ βῆμα-βῆμα στὴν πνευματικὴ ζωὴ ἐπαγωγικά.

Καὶ γιὰ νὰ μὴν εἶναι ἀσυνεπὴς στὸ ὅτι μόνο ἀπὸ τὰ προσκομιζόμενα τὰ 3 ἢ 5 πρόσφορα ἐξάγονται τὰ **ὕψωματα**, ἃς προσκομίζει ὅλα τὰ προσφερόμενα πρόσφορα, ἰδιαίτερος τὰ *ζυμωτὰ* (= τὰ φτιαγμένα μὲ τὸ χέρι στὰ σπίτια, τὰ ἐπονομαζόμενα καὶ *σπιτικά*) καὶ ἃς ἐξάγει πολλὰ **ὕψωματα** ὅσο καὶ ὅλα τὰ προσφερόμενα τῶν πιστῶν.

Καὶ φυσικὰ κατὰ τὴν Ἀκολουθία τῆς Ἱερᾶς Προσκομιδῆς μπορεῖ ἀπ' ὅλα νὰ ἐξάγει μερίδες ὑπὲρ ζώντων καὶ κεκοιμημένων, νύττοντας κάθε φορὰ ἀπὸ τὸ καθένα τὸ πρόσφορο.

* * *

Ἀκόμη ὑπάρχει ἡ εὐλαβικὴ συνήθεια μερικῶν πιστῶν μας νὰ ζητοῦν τὸ **ὕψωμα** τῆς Θείας Λειτουργίας τῆς Μεγάλης Πέμπτης γιὰ εὐλογία γιὰ ὄλο τὸ χρόνο.

Αὐτὸ φαίνεται ὅτι ἔχει ἐπιδράσει ἀπὸ τὴν ἐξαγωγή τοῦ Ἄμνου τῆς Μεγάλης Πέμπτης γιὰ τὴ Θ. Κοινωνία τῶν ἀσθενῶν.

Κι αὐτὴ ἡ συνήθεια ἐντάσσεται στὴν ἀπλοϊκὴ εὐλάβεια ποὺ προσπαθεῖ μέσα ἀπὸ τέτοιου εἴδους συνήθειες νὰ ἀγιάζεται.

Πρέπει ὅμως νὰ σημειώσω ἐν προκειμένῳ, ὅτι τέτοιου εἴδους «ἐπιφανειακὲς» εὐλάβειες πόσο εὐκόλα διαδίδονται μεταξὺ τῶν πιστῶν μας καὶ πὼς ἄλλα σπουδαῖα καὶ οὐσιαστικώτερα θέματα ποὺ ἄπτονται τῆς πνευματικῆς μας ζωῆς μένουν ἀνενεργά, ὅπως συνειδητὰ συμμετοχὴ στὰ Ἱερὰ Μυστήρια καὶ Ἀκολουθίες τῆς Ἐκκλησίας μας, καθαρὴ Ἐξομολόγηση κ.ἄ.

* * *

Τέλος, ἐπιθυμῶ νὰ σημειώσω τὴν μετ' εὐλαβείας βρώση τοῦ **Ἀντιδώρου** ποὺ δείχνει καὶ τὸν προσωπικό, κατ' ἐπίγνωση σεβασμό, τοῦ ἐσθίοντος «μετὰ φόβου Θεοῦ».

Γιατί, τέλος πάντων, δὲν εἶναι ὁ φόβος (= σεβασμὸς) μόνο γιὰ τὰ Ἄχραντα Μυστήρια ποὺ πρέπει νὰ θεωρεῖται καὶ εἶναι ἐκ τοῦ ὧν οὐκ ἄνευ ἀπαραίτητος, ἀλλὰ καὶ γιὰ ἄλλα, ὅπως τὸ **Ἀντίδωρο**, τὸ περίσσευμα τοῦ λαδιοῦ τοῦ Εὐχελαίου, τὸ καμμένο φυτιλάκι τοῦ κανδηλιοῦ μας, τὸ ἀποκέρι, ἡ μετάληψη τοῦ Μικροῦ, πόσο μᾶλλον καὶ τοῦ Μεγάλου Ἀγιασμοῦ, τὰ ἀπονέρια τῆς Βαπτίσεως καὶ τόσα ἄλλα...

(*) Περιοδ. «Ἐφημέριος», ἀριθμ. τεύχους 5 / Μάϊος 2007, σελ. 24-25. Τοῦ πρωτ. Θεμιστοκλέους Στ. Χριστοδούλου, Δρος Θ. • Ἐπιμέλ. ἡμετ. • **Σημ. ἐπιμ.:** παρὰ τὴν εὐλαβὴ προσέγγισι τοῦ θέματος ὑπὸ τοῦ π.Θ.Χ., δὲν συμφωνοῦμε πλήρως καὶ ἀπολύτως μὲ ὠρισμένες ἀπὸ τὶς θέσεις του.